

Soffecio

**Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası
Orta ixtisas musiqi məktəb-studiyası**

Lalə DADASOVA

**S O L F E C İ O
(birsəslilik)**

**Musiqi və incəsənət məktəblərinin
V – VII sinif şagirdləri üçün
dərs vəsaiti**

**Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
16 may 2014-cü il tarixli 598 №-li əmri ilə
təsdiq edilmiş işdir.**

BAKİ –2020

Dərs vəsaiti Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının
Orta İxtisas Musiqi məktəb-studiyasında hazırlanmışdır

Elmi redaktorlar: SSRİ-nin və Azərbaycan Respublikasının
Xalq artisti, professor.
Fərhad Bədəlbəyli

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar İncəsənət xadimi,
sənətşünaslıq doktoru, professor
Tərlan Seyidov

Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası
“Musiqi nəzəriyyəsi” kafedrasının dosenti, əməkdar
müəllim Lalə Oruc qızı Dadaşova tərəfindən tərtib edilən
“Solfecio” dərs vəsaiti BMA-nın musiqi təhsilinin
metodikası sahəsindəki əsaslı *elmi-eksperimental
laboratoriyası olan Məktəb-studiyada hazırlanmışdır.*
Dünya və milli musiqi nümunələrini və eləcə də Azərbaycan
xalq musiqisi ladlarının mərhələli mənimsənilməsinə
yönəldilmiş bölmələri ehtiva edən universal “Solfecio”
dərsliyinin yaranma layihəsinin ideya müəllifi BMA-nın
Məktəb-studiyasının rəhbəri, professor Tərlan Seyidovdur.

M e t o d i k i z a h a t

Pesəkar musiqi təliminin əsas və həllədici şərti – musiqili eşitmə qabiliyyətinin mövcud olmasıdır. Uşaq musiqi məktəbindən başlayaraq, daha sonra orta ixtisas və Ali musiqi ocaqlarında, əsasında daha çox genetik səviyyəli bu keyfiyyətin məqsədyönlü inkişafı və təkmilləşməsi – «Solfecio» kursunun başlıca məqsədini təşkil edir.

Musiqili eşitmənin formalaşması bir çox praktiki çalışmalar əsasında baş verir, lakin onların arasında canlılığı ilə, özündə daha çox yaradıcı xüsusiyyətləri cəmləşdirən məhz solfecio məşğələləridir. Həmin məşğələlər zamanı istifadə oluna biləcək musiqi materialının müxtəlif dövr və ölkələri, fərqli üslubları əhatə edən nümunələr üzərində aparılması – uğurlu nəticələr gətirən solfecio təliminin əsas amillərindəndir. Uzun zaman Respublikamızda tədris olunan Solfecio fənni ötən əsrin 30-70-ci illərində keçmiş sovet məkanında nəşr olunmuş məcmuələrə, üzündən oxuma və imla dərsliklərinə əsaslanırdı. Moskva, Leninqrad, Kiyev konservatoriyalarının tanınmış mütxəssisləri tərəfindən tərtib olunmuş, bəziləri bu gün də metodiki dəyərini itirməmiş həmin dərs vəsaitləri əsas etibarı ilə rus, ukrayna və digər xalqların melodiyaları üzərində qurulmuşlar. Bu səbəbdən Azərbaycanda fəaliyyət göstərən onlarla musiqi məktəblərinin şagirdləri solfecio dərslerində milli musiqi, milli lad mühitindən bir növ «təcrid» edilərək həm müəyyən intonasiyalı çətinliklər ilə qarşılaşır, həm də və ən əsası – Azərbaycan musiqisini «kökündən» – lad səviyyəsindən öyrənmək imkanından məhrum edilirdi. Halbuki, məhz xalq musiqisi və klassik tərzli bəstəkar musiqisi uşaq və gənclərdə bədii zövgün hərtərəfli inkişafı, vətənpərvərlik hissinin və gözəllik anlayışının formalaşması üçün əsaslı zəmin yaradır.

Respublikamızda müxtəlif illərdə tanınmış nəzəriyyəçi və bəstəkarlar tərəfindən, daxilində milli musiqimizi ehtiva edən, solfecio kursuna aid bir- neçə dərs vəsaiti tərtib olunmuşdur: F.Səmədova, F.Zeynalova – Azərbaycan ladları əsasında solfecio. B., 1948/1997; G.Burşteyn – Dvuxqolosnoye solfedjio. B., 1960; N.Bağirov – Bir və ikisəslı musiqi imlələri. B., 1983; Z.Bakixanova, Ç.Hüseynova – Solfecio. Azərbaycan xalq və professional musiqi nümunələri əsasında. B., 1988; R.Həsənova – Solfecio. B., 2002.

Təqdim etdiyimiz yeni «Solfecio» dərs vəsaitinin konsepsiyası – musiqi və incəsənət məktəbləri şagirdlərini addım-addım ecaskar milli musiqi aləminə və dünya musiqi xəzinəsinə cəlb etmək, musiqinin gözəlliklərini və nəzəri sirlərini, medodik dövriyyələrin spesifik xüsusiyyətlərini, lad özünəməxsusluğunu dərk etdirməkdən ibarətdir. «Solfecio»nın metodik əsasını, onun ana xəttini – ibtidai və orta ixtisas musiqi məktəblərinin solfecio fənni üzrə Proqramı zəminində milli lad duyumunun, lad hissinin formalaşması və təkmilləşməsi təşkil edir.

Azərbaycan ladlarının hər birinin koloritini, çalarını eşitmək, buradaki səslərarası bağlılığı hafizədə saxlayıb, onu «fizioloji» səviyyədə hiss etmək bacarığının tərbiyyəsi – uzun müddətli prosesdir və bu proses məntiqli bir sistemə bağlı olmalıdır. Bunu nəzərə alaraq hazırkı «Solfecio»da milli musiqimizə aid oxuma nümunələri və çalışmalarını məhz belə dəyərli metodik işlənməyə – professor Fərhad Bədəlbəyli və professor Tərlan Seyidov tərəfindən yazılmış «Üzeyir Hacıbəylinin elmi sistemi əsasında milli lad təfəkkürünün inkişafı Proqramı»na istinad edərək hər tədris mərhələsinə müvafiq olan lad-intonasiya və ritmik yeniliklərinin qarvanılması həmin Proqramda müəyyən olunmuş bu və ya digər Azərbaycan ladının mənimsənilməsilə əlaqələndirilmişdir.

«Solfecio»nın daha geniş hissəsini Azərbaycan xalq və bəstəkar melodiyaları təşkil etsə də, burada dünya xalqlarına məxsus, melodiya-ritm zənginliyilə seçilən folklor və klassik bəstəkar musiqisi nümunələrindən də istifadə olunmuşdur. Bundan əlavə, bizim üçün xüsusi dəyər kəsb edən, hələ keçən əsrin 40-ci illərində Respublikamızda ilk nəzəriyyəçi müəllimlərindən olan Fatma xanım Səmədova və Fatma xanım Zeynalovanın tərtib etdikləri, dahi Üzeyir Hacıbəyli tərəfindən redaktə olunan və yalnız 1997-ci ildə işıq üzü görən «Azərbaycan ladları əsasında solfecio» kitabından da bir çox nümunələr lad təmayyülü vəsaitimizə daxil edilmişdir.

Hazırkı dərs vəsaiti – 400-dən çox melodik fraqmentindən ibarətdir. Məcmuəyə daxil edilmiş musiqi materialının bədii meyarı – təqdim olunan nümunələrin estetik mahiyyəti, melodik ifadəliliyi, lad aydınlığı kimi keyfiyyətlər təşkil edir.

«Solfecio»da ibtidai mərhələdən başlayaraq şagirdlərin major, minor və Azərbaycan ladları daxilində pillələrin qarşılıqlı əlaqəsinin qarvanılmasına yönəldilmiş çalışmalar və musiqi nümunələri təqdim olunur.

Bir qayda olaraq, solfecio etmə məşğələləri köklənmədən başlayır. Belə ki, major və minor ladlarına aid nümunələrdə lad və tonikanın duyumu sabit və qeyri-sabit səslərin və D-T üçsəslilərin müqaisəsinin, Azərbaycan ladları daxilindəki nümunələrdə isə mövcud ladin səs qatarının, kadanslar və istinad səslərinin oxunması – ilkin şərtlərdəndir.

Musiqili eşitmə qabiliyyətinin inkişafı prosesində şüurlu olaraq musiqinin lad mənsubiyyətini hiss etmək bacarığı olduqca mühüm məna daşıyır və «musiqili eşitmə qabiliyyətindəki sərf eşitmə və emosional hisslerinin vəhdəti ən çox məhz lad duyumunda özünü biruzə verir» (V.Teplov).

Mərhələli solfecio təliminin metodik əsası – düzgün intonasiya etmə bacarığıdır və bu bacarığa ziyyələnmək məqsədilə hər sinifə aid solfecio etmə hissəsindən sonra «vokal-intonasiya çalışmalarları» adlı köməkçi bölmə təklif olunur. Həmin çalışmalar – müəyyən nəzəri mövzulara əsaslanan intonasiya etmə məşğələlərindən ibarət olduğu ilə bərabər həm də vokalizə etmə vərdişlərinin tərbiyyəsinə yönəldilmişlər. Bundan başqa, sinif və ev tapşırıqlarının əsasını təşkil edə biləcək bu çalışmalar dərsin vaxtına qənaət edərək, şagirdlərin görmə hafızəsini fəallaşmasına və ev tapşırıqlarını lazımı istiqamətdə yerinə yetirilmələrinə imkan yaradır.

Qeyd edək ki, vokal-intonasiya çalışmaları üzərində iş zamanı səslərin alterasiya işarələri adlarının çəkilməsi daha lüzum ludur, çünkü əks təqdirdə oxuma zamanı «deyilən» və intonasiya edilər səslərin mənasının üst-üstə düşməməsi şagirdlərdə yalnız akustik təsəvvürün yaranmasına səbəb ola bilər. Digər tərəfdən, səsdüzümləri, intervallar və akkordlar oxunduğunda işarələrin ixtisar edilməsi şagirdlərin bir sıra nəzəri məqamlarının düzgün mənimsənilməsinə mane olur.

Əlavə edək ki, vokal-intonasiya çalışmaları məşğələlərində şagirdlərin hər hansı bir interval, üçsəslinin və septakkord növlərinin yuxarı istiqamətdə oxuduqlarında həmin interval və ya akkordun həllini məhz alt səsdən başlayaraq oxumaqlarının daha məntiqli və faydalı olduğunu düşünürük.

Sirr deyil ki, solfecio sinifindəki şagirdlərin hazırlıq səviyyəsi və qavrama qabiliyyəti fərqli ola bilər. Belə halda, geniş musiqi ədəbiyyatını, tədricən mürəkkəbləşən intonasiya etmə çalışmalarını əhatə edən hazırkı məcmədə təklif olunan materialdan müəllim tərəfindən daha uyğun musiqi nümunə və çalışmalarının seçilməsini və zəif şagirdləri dərsdən kənar etməməyini tövsiyə edirik.

Solfecio dərsinin ayrılmaz tərkib elementi – oxuma zamanı dirijorluq etməkdir. Şagirdlərin metro ritmik hissini inkişaf etdirən və musiqi ifaçılığının texniki üsullarından biri olan dirijorluq – solfecio etmənin önemli komponentidir. Hər bir texniki əsas kimi, dirijorluq vərdişləri də ən erkən təlim mərhələsindən başlayaraq müəllim tərəfindən öyrədilməli və tənzimlənməlidir. Şagirdlərin əl hərəkətləri dəqiq olmalı və dirijorluq zamanı not mətninin dayaq nöqtələri aydın hiss olunmalıdır. Bəzən bir çox şagirdlərə «mane» olan dirijorluq əsində musiqinin metroritmi və tempinin düzgün qavranılması üçün olduqca vacib və təşkiledici bir vasitədir.

«Solfecio» vəsaitini tamamlayan bölmə-müşayiətini çalış sözlərilə oxumaq üçün təqdim olunan əsərlərdən ibarətdir.

Xüsusilə imtahan zamanı istifadə oluna biləcək bu bölməyə milli musiqimizin inciləri – Azərbaycan bəstəkarlarının ən gözəl vokal miniatürlərindən bir neçəsi orijinal şəkildə daxil edilmişdir.

Əhatəmizdəki reallıqların sürətlə dəyişdiyi, musiqi sənətində yeni üslub cərəyanlarının meydana gəldiyi bir dövrdə musiqi təhsilinin vacib qolu olan Solfecio kursunun da müasirləşməyə, milli dəyərlərimizi tanıtmaq və yaşatmaq istiqamətdə yeniləşməyə ehtiyacı var. Ümid edirik ki, müstəqillik dövrünün gənclik illərini yaşayan Azərbaycanda müxtəlif dövr və üslublara əsaslanan yeni- yeni solfecio dərslikləri tərtib olunacaq və yetişməkdə olan gənc nəslin mükəmməl, peşəkar musiqi tərbiyyəsi işində yeni, kəşf olunmamış yollar açılacaq.

Hazırkı «Solfecio»nın ərsəyə gəlməsi və nəşr olunmasında göstərikdikləri köməyə görə vəsaitin redaktorları – SSRİ və Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, professor Fərhad Bədəlbəyliyə, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq doktoru, professor Tərlan Seyidova və eləcə də dəyərli məsləhətlərinə görə BMA-nın «Musiqi nəzəriyyəsi» kafedrasının üzvlərinə dərin minnətdarlığını bildirirəm.

VIII sinif

Xromatizm növləri, metroritmik çətinliklər, dəyişkən ölçü.
Yönəlmə və modulyasiyalar. "Rast" və "Şur" ladları, major-minor

315 Allegro maestoso

D.Şostakoviç. "Sühl mahnısı"



316 Allegro

M.Qlinka. "İvan Susanin"



317 *Tempo di marcia*

Azərbaycan zərbi muğamı "Mani" (Şur)



318 *Allegretto*

E.Dadaşova. "Bahar şərqisi" (Şur)



319 Allegro V.Motsart. "Xloyaya"

320 Andante H.Hendel. Oratoriya

321 Allegro moderato

F.Qarayev. İnvensiya



322 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Yaylıq" (Şur)



323 Marcia

Cemil R. Rey. "10-cu il marşı" (Rast)



Three staves of musical notation in G major. The first two staves consist of eighth notes. The third staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The fourth staff concludes with a half note.

324 Moderato piu mosso

A.Məlikov. "Məhəbbət əfsanəsi" (Şur)

Two staves of musical notation in G major. The first staff ends with a half note. The second staff begins with a quarter note followed by eighth notes.

Two staves of musical notation in G major. The first staff consists of eighth notes. The second staff begins with a quarter note followed by eighth notes.

Two staves of musical notation in G major. The first staff consists of eighth notes. The second staff begins with a quarter note followed by eighth notes.

325 Andante mosso

C.Verdi. "Traviata"

Two staves of musical notation in G major. The first staff consists of eighth notes. The second staff begins with a quarter note followed by eighth notes.

Two staves of musical notation in G major. The first staff consists of eighth notes. The second staff begins with a quarter note followed by eighth notes.

Two staves of musical notation in G major. The first staff consists of eighth notes. The second staff begins with a quarter note followed by eighth notes.

Two staves of musical notation in G major. The first staff consists of eighth notes. The second staff begins with a quarter note followed by eighth notes.

326 Andante quasi allegretto

J.Bize. "Karmen"



327 Moderato

Şur dəramədi



328 Maestoso

M.Maqomayev. "Odlar yurdu"



329 Allegro agitato

C.Verdi. "Aida"



330 Moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Gül açdı" (Şur)



331 Allegro con moto

Mahur təsnifi (Rast)

Musical score for Mahur təsnifi (Rast) in 6/4 time. The vocal line consists of six staves of music with lyrics written below each staff. The lyrics are:

Mə- ni can - dan _____ u - san - dr - di,
ay — cə - fa - dən — yar _____ u - san - maz - mi?
Fə - lək - lər — yan - - - - dı a - him - dən,
him - dən, ____ ay — mu - ra - dum şəm - - - i yan - maz - mi?

332 Allegro

H.Lemoine. Solfege

Musical score for H. Lemoine. Solfege in 3/8 time. The vocal line consists of five staves of music. The lyrics are:

Fin.

The score concludes with a final staff of music.

333 Andantino

Bayatı-kürd təsnifi (Şur)

Ba-har ol - du, ye-nə gül - lər a-çıl - di dəs - tə - bə - dəs - tə.

Xə-zan ol - du qış əy - ya - mı, gə-lib büл - büл da - maq üs - tə.

334 Allegro

V.Motsart. 5 № f-no konserti

335 Affetuso

L.Bethoven. "Vida"

336 Allegretto

C.Rossini. "Sevilya bərbəri"



337 Allegro moderato

C.Verdi. "Traviata"



338 *Tempo di marcia*

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Rast)

Musical score for Solfecio (Rast) in 2/4 time. The score consists of five staves of music. The first staff starts with eighth-note pairs. The second staff begins with sixteenth-note pairs, indicated by a bracket labeled '1'. The third staff begins with eighth-note pairs, indicated by a bracket labeled '2'. The fourth staff continues with sixteenth-note pairs. The fifth staff concludes the section.

339 *Moderato*

A.Darqomjiski. "Su pərisi"

Musical score for "Su pərisi" in 2/4 time. The score consists of five staves of music. The first staff starts with eighth notes. The second staff continues with eighth notes. The third staff starts with sixteenth-note pairs. The fourth staff continues with sixteenth-note pairs. The fifth staff concludes the section.

340 Andante cantabile

Şur təsnifi

Bir bu - la - ğın i - ki gö - zü, bi - ri sən - sən bi - ri mən, ____ ey

yar. Qo - şa si - min tit-rə - mə - si, bi - ri sən - sən, bi - ri ____ mən

341 Allegro assai moderato

C.Verdi. "Aida"

Bir pər-də - nin i-ki sə - si, bi - ri sən-sən, bi - ri mən

yar. Qo - şa si - min tit-rə - mə - si, bi - ri sən - sən, bi - ri ____ mən

Bir pər-də - nin i-ki sə - si, bi - ri sən-sən, bi - ri mən

342 Moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Alma almaya bənzər" (Şur)

Al - ma al - ma - ya bən - zər, al - ma al - ma - ya bən - zər, al - ma a - ġa -

ci gö - zəl, ma-ma. Al - ma a - ġa - ci gö - zəl Qa - ra - ba - ġın - qiz - la - ri, Qa - ra - ba - ġın -

qiz - la - ri. a - hu, cey - ra - na bən - zər, ma-ma, a-hu, cey - ra - na bən - zər.

343 Allegro moderato **Hicaz rəngi (Şur)**

344 Maestoso **Ü.Hacıbəyli. "Ey Vətən" (Rast)**

Eye Və - - tən! — Gö - - zəl, şən di - - yar, — ol - dun
 a - zad, həm bəx - ti - - yar, bəx - ti - - yar, — Gü - - dü gəy-də bir al sə - hər, — aç - di
 hər yan şux la - - lə - lər, tə - zə tər la - - lə - lər. — Bəx 3 - - tı - - yar ya - - şa in - di
 şən, — kön - lu şən, — ey Və - tən, — ey Və - tən! - A - zad - dir çö - lüm, da - ğın, oy - la -
 ığın, — meh - ri - ban gü - - nəş - li tor - pa - ğın.

345 Andante con moto

P.Çaykovski. "Yevgeni Onegin"



346 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Bazarda alma" (Şur)



347 Allegro

V.Motsart. 40 № Simfoniya



348 Allegro

Q.Qarayev. "Leyli və Məcnun"



349 Adagio

N.Rimski-Korsakov. "Çar gəlini"



350 Maestoso

F.Əmirov. "Odlar ölkəsi" (Rast)



351 Scherzoso F.Kuperen. "Maskalar"



352 Allegretto Türk xalq mahnısı



353 Allegretto Azərbaycan xalq mahnısı "Niyə balam" (Şur)



354 Andante

Azərbaycan xalq mahnısı "Çal oyna" (Rast)

Musical score for 'Çal oyna' in 3/4 time, treble clef, key of A major. The score consists of six staves of music.

355 $\frac{2}{3}$ Andantino

H.Lemoine. Solfege

Musical score for 'H. Lemoine. Solfege' in 2/3 time, treble clef, key of A major. The score consists of seven staves of music, ending with a double bar line.

356 **Moderato**

Azərbaycan xalq mahnısı "Girdim yarım bağçasına" (Rast)



357 **Moderato**

Azərbaycan xalq mahnısı "Ay qadası" (Şur)



358 **Allegro**

S.Hacıbəyov. "Gülşən" (Şur)



359 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Ay dili-dili" (Şur)

Musical score for 'Ay dili-dili' (Şur) in G minor, 8/8 time. The vocal line consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics are:

Ev - lə - ri - nin da - h hün - dür o - lay - di,
ay di - li - di - li, di - li - di - li, di - la - vər.
Zər - xa - ra - dan bir cüt do - num o - lay - di, ay di - li - di - li,
di - li - di - li, di - la - vər. Bu gə - lən yar mə - nim ya - rim
o - lay - di, ay di - li - di - li, di - li - di - li, di - la - vər.
Ay di - li - di - li, ay di - li - di - li, ay di - li - di - li, di - la - vər, —
ay di - li - di - li, ay di - li - di - li, di - la - vər.

360 Moderato

S.Raxmaninov. 2 № Konsert

Musical score for 'Ay dili-dili' by S. Rakhmaninov, 2nd Concerto, in G minor, 2/4 time. The vocal line consists of eighth and sixteenth notes. The score includes three staves of piano accompaniment with dynamic markings (V) above the staves.



361 Lento

J.Massne. "Elegiya"



362 Andante

Azərbaycan xalq mahnısı "Qara qaşın vəsməsi"(Şur)



Qa - ra qa - şın vəs - mə - si, _____ qa - ra qa - şın vəs - mə - si, _____



yan-di-rib yax - di__mə - ni, _____ gün ki-mi çax - di__mə - ni. _____



— Yan-di-rib yax - di__mə - ni, _____ gün ki-mi çax - di__mə - ni.



Gö - rüm sə - ni ya-na - san, ya-na - san. Gö - rüm sə - ni ya-na - san, ya-na - san.



A - man, çək - mə__sür - mə - ni_____ qa - şa - çək - mə vəs - mə - ni.

363 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Ay qaraqaş, qaragöz" (Şur)



364 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Sürməli qız" (Rast)



365 Allegro moderato

C.Meyerber. "Şimal ılduzu"



366 Adagio

Türk xalq mahnısı "Çanakkale"



Vokal - intonasiyaları
Natural və harmonik majorda, harmonik minorda aparıcı
septakkordun (VII7) iki növünün dönmələri ilə oxunması

C dur, c moll

VII7 D65 T35 VII65 D43 T35 VII43 D2 T6 VII2 D7 T3

G dur, g moll

VII7 D65 T35 VII65 D43 T35 VII43 D2 T6 VII2 D7 T3

F dur, f moll

VII7 D65 T35 VII65 D43 T35 VII43 D2 T6 VII2 D7 T3

B dur, b moll

VII7 D65 T35 VII65 D43 T35 VII43 D2 T6 VII2 D7 T3

E dur, e moll

VII7 D65 T35 VII65 D43 T35 VII43 D2 T6 VII2 D7 T3

As dur, as moll

VII7 D65 T35 VII65 D43 T35 VII43 D2 T6 VII2 D7 T3

*Səslərdən ↑ və ↓ dörd növ üçsəsliklər və dönmələrinin
həll etmədən oxunması*

"d"

M35 M35 əsk35 art35 M6-akk. M6-akk.

↓

"a"

əsk35-akk. art6-akk. M64 M64 əsk64-akk. art64-akk.

↓

"h"

M35 M35 əsk35 art35 M6-akk. M6-akk.

↓

"c"

M35 M35 əsk35 art35 M6-akk. M64-akk.

↓

əsk6-akk. art6-akk. M64-akk. M64-akk. əsk64 art64

*Səslərdən↑ və↓ D7 və dönmələrinin
həll etmədən oxunması*

"d"
"c"
"f"
"B"

Melodikləşdirilmiş T35, S35, və D35-nin oxunması

C dur

T35 S35 D35

h moll

T35 S35 D35

Əskildilmiş aparacı septakkordun(əskVII7) enharmonik həlli

The musical score consists of five staves, each representing a different enharmonic form of the septakkord (7th chord). The staves are arranged vertically, with each staff starting with a different letter name and key signature.

- Staff 1:** Title "h", Key Signature: B-flat major (two flats). Chords: əskVII7, D65, T35, əskVII65, D43, T35, əskVII43, D2, T6, əskVII2, D7, T3. Labels above: C, c; A, a; Fis, fis; Es, es.
- Staff 2:** Title "cis", Key Signature: G major (one sharp). Chords: əskVII7, D65, T35, əskVII65, D43, T35, əskVII43, D2, T6, əskVII2, D7, T3. Labels above: D, d; H, h; As, as; F, f.
- Staff 3:** Title "e", Key Signature: E major (no sharps or flats). Chords: əskVII7, D65, T35, əskVII65, D43, T35, əskVII43, D2, T6, əskVII2, D7, T3. Labels above: F, f; D, d; H, h; As, as.
- Staff 4:** Title "d", Key Signature: A major (one sharp). Chords: əskVII7, D65, T35, əskVII65, D43, T35, əskVII43, D2, T6, əskVII2, D7, T3. Labels above: Es, es; C, c; A, a; Fis, fis.
- Staff 5:** Title "fis", Key Signature: D major (no sharps or flats). Chords: əskVII7, D65, T35, əskVII65, D43, T35, əskVII43, D2, T6, əskVII2, D7, T3. Labels above: G, g; E, e; Cis, cis; B, b.

Each staff begins with a square bracketed section containing the chord name and its inversion. Below each staff is a sequence of labels: D65, T35, əskVII65, D43, T35, əskVII43, D2, T6, əskVII2, D7, and T3.

*Xromatizmli melodiyalar əsasında
sekvensiyaların tonlarla↑ və ↓ oxunması*

The image displays eight musical staves, each consisting of five horizontal lines and four spaces. The staves are arranged vertically. Each staff begins with a clef (G-clef for the top two, F-clef for the bottom two), followed by a key signature, and a time signature of 2/4 or 8/8. The music consists of eighth-note patterns. The first staff starts in G major (one sharp). The second staff starts in E minor (no sharps or flats). The third staff starts in A major (two sharps). The fourth staff starts in D major (one sharp). The fifth staff starts in C major (no sharps or flats). The sixth staff starts in F major (one sharp). The seventh staff starts in B major (two sharps). The eighth staff starts in G major (one sharp). The music illustrates how chromatic melodic patterns can be sequenced across different tonal centers.

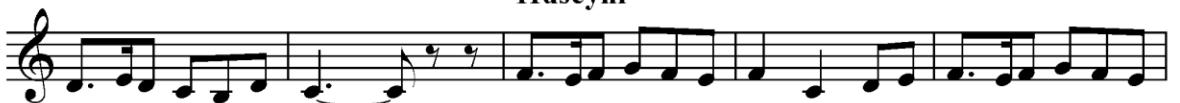
"Rast" ladında bəstələnən melodiya

Mayeyi-Rast
Allegro moderato

Üzeyir Hacıbəyli



Hüseyni



Vilayəti



1 2

Hüseyini

Əraq

Gərayi

Hüseyini

"Şur" ladında bəstələnən melodiya

Allegretto
Mayeyi-Şur

Üzeyir Hacıbəyli



1 2



Zəmin-xara



1 2



Şur-şahnaz



1 2



Hicaz





Zəmin-xara



Bayati-kürd



Hicaz



Səmayi-şəms



Nişibi-fəraz



*Sekvensiya nümunələrinin ladlarını təyin edərək
 (Rast, Sur, Bayatı-Şiraz, Şüştər, Humayun, Cahargah;
 dorik, frigik, lidik, miksolidik, pentatonika) tonlarla ↑ və ↓ oxunması*

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

A page of musical notation consisting of ten staves of music, numbered 11 through 20. Each staff is in common time (indicated by '3') and uses a treble clef. The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some sharp and flat symbols indicating key changes. The notation is typical of a piano or harp score.

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

IX, X, XI siniflər

Yönəlmə və modulyasiyalar, dəyişkən lad, metroritmik çətinliklər. "Segah", "Şüstər", "Çahargah", "Bayati-Şiraz", "Humayun" ladları

367 Allegro moderato Qarabağ şikəstəsi (Segah)

368 Allegretto İraq rəngi (Segah)

369 **Moderato**

A.Panseron. Solfege



370 **Marcia**

Bayati-İsfahan rəngi (Bayti-Siraz)



371 **Moderato****F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Çahargah)**372 **Allegretto****A.Panseron. Solfege**

373 **Moderato**

Q.Qarayev. "Don Kixot"

Musical score for Q.Qarayev's "Don Kixot" at measure 373. The score consists of five staves of music. The first staff starts with a treble clef, a common time signature, and a dynamic marking of 'V'. The subsequent staves switch to a treble clef, a common time signature, and include dynamic markings such as '3' over groups of notes and a '3' under a bracket. The music features various note heads and stems.

374 **Moderato**

Azərbaycan xalq mahnısı "Üç təlli durna" (Rast)

Musical score for "Üç təlli durna" (Rast) at measure 374. The score consists of five staves of music. The first staff starts with a treble clef, a common time signature, and a dynamic marking of 'V'. The subsequent staves switch to a treble clef, a common time signature, and include dynamic markings such as '3' over groups of notes and a '3' under a bracket. The music features various note heads and stems.

375 **Moderato**

J.Rodolphe. Solfege



376 **Allegretto**

Azərbaycan xalq mahnısı "O sürməli gözlərin" (Segah)



377 **Moderato**

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Bayati-Şiraz)

The musical score consists of four staves of music in 2/4 time. The key signature is one flat. The first staff shows eighth-note patterns. The second staff includes a measure with sixteenth-note patterns and a dynamic marking '1' over the next measure. The third and fourth staves show eighth-note patterns.

378 **Andante**

Azərbaycan xalq mahnısı "Girdim yarın bağçasına" (Şüstər)

The musical score consists of five staves of music in 3/4 time. The key signature is two flats. The first staff shows eighth-note patterns. The second staff begins with a measure of eighth notes followed by a dotted half note. The third staff shows eighth-note patterns. The fourth staff includes a measure with sixteenth-note patterns and a dynamic marking '1' over the next measure. The fifth staff shows eighth-note patterns.

379 **Moderato**

H.Lemoine. Solfege



Fin.



380 **Maestoso**

Bəstə-nigar rəngi (Çahargah)



381 Allegro moderato

P.Çaykovski. "Çereviçki"



382 Allegro moderato

J.Rodolphe. Solfege





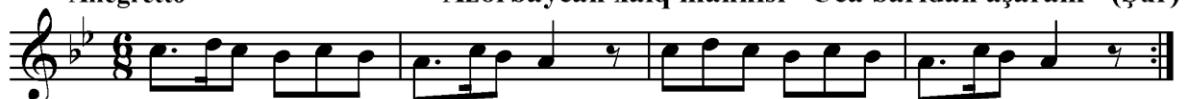
383 Allegro non troppo

M.Balakiryev. Vals



384 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Uca barıdan aşaram" (Şur)



385 **Moderato**

Azərbaycan xalq mahnısı "Gəl-gəl ahu balası" (Şur)



386 **Allegro con brio**

C.Verdi. "Oğru-sağsağan"



387 Allegretto

L.Delib. "İspan mahnısı"

A musical score for piano, featuring nine staves of music. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The music consists of eighth and sixteenth note patterns, with various dynamics and performance instructions like '3' over groups of notes. The score is divided into measures by vertical bar lines.

388 Allegretto

Şüstər dəramədi



389 Moderato

J.Rodolphe. Solfege



390 Allegro

M.Balakiryev. "İspan mahnisi"

390 Allegro

M.Balakiryev. "İspan mahnisi"

391 Allegro con brio

C.Rossini. "Tarantella"

391 Allegro con brio

C.Rossini. "Tarantella"



392 Allegro moderato

"Şikəstə" (Segah)



393 Moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Şuşanın dağları" (Segah)



Şu- şa - nin dağ - la - ri de - yil du - man - li, qır - mı - zi qof -



ta - li, ya - şıl tu - man - li, dər-din-dən ö - lü - rəm xey - li za - man - di.



dər-din-dən ö - lü - rəm xey - li za - man - di. Ay - qız bu nə qaş -



göz, — bu nə tel, — ö - lü - rəm dər - din — dən — bu - nu



bil, — da-nış - ma - san - da, — ba - ri gül. —

394 *Moderato*

A.Panseron. Solfege

Musical score for A. Panseron's Solfege, page 394. The score consists of six staves of music in common time (indicated by 'c'). The key signature is one sharp (F#). The music features various note values including eighth and sixteenth notes, and rests. Measure numbers 1 through 6 are present above the staves. The first staff begins with a single note followed by a series of eighth notes. Subsequent staves show more complex patterns involving sixteenth-note groups and rests. Measure 6 concludes with a final note.

395 *Andante molto moderato*

J.Bize. "Karmen"

Musical score for J. Bize's "Karmen", page 395. The score consists of five staves of music in common time (indicated by 'c'). The key signature is three flats (B-flat, G-flat, D-flat). The music features eighth and sixteenth notes, and rests. Measure numbers 1 through 5 are present above the staves. The first staff begins with a single note followed by a series of eighth notes. Subsequent staves show more complex patterns involving sixteenth-note groups and rests. Measure 5 concludes with a final note.

396 Andante maestoso

Q.Qarayev. "Don Kixot"



397 Andantino

J.Bize. "Karmen"



398 **Moderato****Azərbaycan xalq mahnısı "Evləri var xana-xana" (Segah)**

Ev - lə - ri — var, a gü - lüm, xa - na - xa - na. Mən kül ol - dum
 Mən kül ol - dum ay — aman, ay — aman, ya - na - ya - na. Mən kül ol - dum
 ay — aman, ay — aman, ya - na - ya - na. Yay - h gi - nin —
 ya - ni bu - ta, mə - ni sal - dm ay — aman, ay — aman, ya - nar — o - da.
 mə - ni sal - dm ay — aman, ay — aman, ya - nar — o - da.

399 **Moderato****A.Panseron. Solfege**

V V V V V

400 Moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Yaxan düymələ" (Segah)



401 Moderato

Segah dəramədi



402 Andante sostenuto

C.Hacıyev. "Sühl uğrunda"



403 Allegro

A.Məlikov. "Məhəbbət əfsənəsi"



404 Andantino

A.Panseron. Solfege





405 Allegretto

J.Bize. "Karmen"

This section contains a musical score for the opera "Karmen" by Georges Bizet. It includes six staves of music for various instruments and a bassoon part. The bassoon part is written in common time (indicated by a 'C') and includes measure numbers 1, 2, and 3. The score also features dynamic markings such as 'p' (piano) and 'ff' (fortissimo). The instrumentation includes strings, woodwinds, and brass.

406 Adagio

G. Carulli. Solfege

407-421 № nümunələr – atonallıq və onun üslub növlərinə (“genişləndirilmiş tonallıq”, “xromatik tonallıq”, “seriyalılıq”, “dodekafoniya”) aid nümunələrdir.

“Atonallıq” – tonallıqsız, tonallıq xaricində deməkdir. Ənənəvi lad-tonallıq anlayışının tam əksi olaraq, bütün səslərin bərabər məna daşıdığınıə əsaslanan bir bəstəkarlıq texnikasıdır.

407

Q.Qarayev. 12 fuqa (№ 1)

408 Allegro moderato

C.Hacıyev. 5 № Simfoniya

409 Molto energico

Q.Qarayev, F.Qarayev. "Qoyya" simfoniyası

410

Q.Qarayev. 12 fuqa (№ 2)

411 Andante

D.Şostakovic. "Katerina Izmaylova"



412 Scheelle Halbe

P.Hindemit. Viola və kamera orkestri üçün konsert



413 Adagio

D.Şostakoviç. 14 № Simfoniya



414 Adagio

P.Hindemith. Pyes

415 Andante

F.Əlizadə. "Üç suluboya"- "Nərgiz"
sözləri N.Rəfibəylinindir

Dağ - lar-dan nər - giz gə - tir - dim, şah - ta vurdu ____

— nər-qiz-lə - rim ____ don - du - lar. ____ Yu - va - sin -

dan ay - ri dü - şən quş ki - mi hə - zin - hə - zin si - nəm üs - tə gon - du - lar.

416 **Moderato**

F.Əlizadə. "Üç suluboya"- "Gözləyir"
sözləri N.Rəfibəylinindir

Musical score for F.Əlizadə's "Üç suluboya". The score consists of four staves of music in 4/4 time, treble clef, and a key signature of one sharp. The lyrics are written below the notes. The vocal line includes melodic patterns such as eighth-note pairs and sixteenth-note figures.

Ü - rə - yim tor-pağ ki-mi - dir, yaz nə - fə-si
 du - yan - da, o - ya - mb qal - xır ot - lar, ci - çək - lar.
 Qız - dı - rıb sax - la - yır i - cin-
 də to-xum - la - ri, e - sən - də a - ci kü - lək.

417 **Staccato**

R.Şedrin. Səs və fortepiano üçün üç solfəcio

Musical score for R.Şedrin's "Ses və fortepiano üçün üç solfəcio". The score consists of four staves of music in 3/8 time, treble clef, and a key signature of one sharp. The music features a continuous pattern of eighth and sixteenth notes, typical of a vocal exercise or solfège.

418 **Allegretto**

D.Dadaşov. "Rənglər" vokal silsiləsi - "Ağ işığın sevinc çaları"
sözləri R.Rzanındır

Musical score for D.Dadaşov's "Rənglər" vokal silsiləsi. The score consists of four staves of music in 4/4 time, treble clef, and a key signature of one sharp. The lyrics are written below the notes, illustrating a vocal exercise involving various vowel sounds and rhythmic patterns.

Nə - nə - qur - şa - ğı. Və - tən - tor - pa - ğı.
 Ci - çək - li ba - har bu - da - ğı. Gö - yər - çin - qa - nad - la -
 ri. Gü - zey qa - ri. Bir kör - pə - nin sü - də bu - la - şıq üz - gö - zü.

Şüb- hə - lə - rin — da - ğıl - dı - ğı gün. Dost —
 li A - çıl - müş dü - yün. in - san — a - dı - na —
 — la - yıq — iş - lər, — iş - lər, — iş - lər. —

419 Andantino

V.Lütoslavski. "Bukoliki"

420 Adagio

C.Hacıyev. 5 № Simfoniya

421 Adagio

A.Berq. "Votsek"

Vokal-intonasiya çalışmaları
Frigik dövriyənin oxunması

a). I növ
e moll

t35 t7 II2 D65

b).

c).

a). II növ
d moll

t35 t2 II43 D7

b).

c).

\flat II6 - "neopolitan sekstakkordunun" oxunması

c moll

II6 S35 D2 t6

H dur

h S35 b flat II6 b flat DD7 D43 T35

cis moll

b flat II6 D43 t35

*T₃₅, S₃₅, D₃₅ - akkordlarının yerdeyişməsi üzərindəki
harmonik dövriyyələrin oxunması*

H dur (h moll)

Musical notation for H major (h moll) in 3/4 time. It consists of two measures. The first measure contains notes corresponding to chord T(t)35. The second measure contains notes corresponding to chord S(s)35.

Musical notation for H major (h moll) in 3/4 time. It consists of two measures. The first measure contains notes corresponding to chord D35. The second measure contains notes corresponding to chord T(t)35.

F dur (f moll)

Musical notation for F major (f moll) in 3/4 time. It consists of two measures. The first measure contains notes corresponding to chord S(s)35. The second measure contains notes corresponding to chord T(t)35.

Musical notation for F major (f moll) in 3/4 time. It consists of two measures. The first measure contains notes corresponding to chord D35. The second measure contains notes corresponding to chord T(t)35.

D₇, D₆₅, D₄₃, D₂ - T birləşmələrinin oxunması

B dur (b moll)

D₇ - T (t)

Musical notation for B major (b moll) in 3/4 time. It consists of two measures. The first measure contains notes corresponding to chord D₇. The second measure contains notes corresponding to chord T(t).

Continuation of musical notation for B major (b moll) in 3/4 time. It consists of two measures. The first measure contains notes corresponding to chord D₇. The second measure contains notes corresponding to chord T(t).

A dur (a moll)

D₆₅ - T (t)

Musical notation for A major (a moll) in 3/4 time. It consists of two measures. The first measure contains notes corresponding to chord D₆₅. The second measure contains notes corresponding to chord T(t).

Continuation of musical notation for A major (a moll) in 3/4 time. It consists of two measures. The first measure contains notes corresponding to chord D₆₅. The second measure contains notes corresponding to chord T(t).

E dur (e moll) D43 - T (t)

H dur (h moll) D2 - T (t)

Harmonikakkord ardıcılıqlarının oxunması

1) D65 - T35 - D64 - T6 - S35 - II65 - K64 - D7 - T3 - VI35 - T3

C dur (c moll)

D35 T35 D64 T6 S35 II65

K64 D7 T3 VII35

2) T35 - S35 - II^b₆ - D2 - T6 - II^b₇ - D43 - T35 - S64^h - T35

H dur (h moll)

T35 S35 II^b₆ D2 T6

II₇ D43 T35 S64^h T35

3) S35 - T64 - S6 - II43 - D7 - VI35 - T6 - øskVII65 - D43 - T35

A dur (a moll)

S35 T64 S6 II43 D7 VI35

T6 øskVII65 D43 T35

Sekvensakkordların tonikaya çatdırılması

Böyük septakkordlar ($b3 + K3 + b3$)

I₇ (C dur)



T₃

IV₇ (G dur)



T₃₅

III₇ (a moll)



T₃

VI₇ (e moll)



T₃₅

Kiçik septakkordlar (K3 + b3 + K3)

III7 (B dur)



VI7 (F dur)



I7 (d moll)



V7 ^{nat}(g moll)



İkili dominanta septakkordunun (DD7) dönmələri ilə oxunması

C dur (c moll)

DD7 II7 D43 T35 DD65 II65 D2 T6

DD43 II43 K46 D7 T3 DD2 II2 D65 T35

B dur (b moll)

DD7 II7 D43 T35 DD65 II65 D2 T6

DD43 II43 K46 D7 T3 DD2 II2 D65 T35

Alterasiyalı DD7 - un səsindən oxunması

"d" səsindən

\flat^5 DD7 \flat^5 DD65

D43 T35 D2 T6

\flat^5 DD43

K46 D7 T3

\flat^5 DD2

D65 T35

*İkili dominantanın aparıcı septakkordunun
(DDVII₇) dönmələri ilə oxunması*

A dur (a moll)

The musical score consists of four staves of music in A major (A dur). The first staff shows a progression from DDVII₇ to K₄₆, D₂, T₆, followed by a repeat sign and another section starting with DDVII₇. The second staff continues with II₆₅, D₂, T₆, followed by a repeat sign and another section starting with DDVII₆₅. The third staff continues with K₄₆, D₇, T₃, followed by a repeat sign and another section starting with DDVII₆₅. The fourth staff continues with II₄₃, D₇, T₃, followed by a repeat sign and another section starting with DDVII₄₃. The fifth staff continues with VII₇, D₆₅, T₃₅, followed by a repeat sign and another section starting with DDVII₄₃. The sixth staff continues with II₂, D₆₅, T₃₅, followed by a repeat sign and another section starting with DDVII₂. The seventh staff continues with VII₆₅, D₄₃, T₃₅, followed by a repeat sign and another section starting with DDVII₂. The eighth staff concludes with II₇, D₄₃, T₃₅.

Alterasiyalı DDVII₇-un səsdən oxunması

"e" səsindən

\flat^3 DDVII₇

\flat^3 DDVII₆₅

The musical score consists of three staves of music. The first staff starts with \flat^3 DDVII₇, followed by D₂, T₆, \flat^3 DDVII₄₃, and K₆₄. The second staff starts with D₇, followed by T₃, D₆₅, and T₃₅. The third staff starts with \flat^3 DDVII₂, followed by D₄₃ and T₃₅.

*Yazılışına və səslənməsinə görə D7-akkorda
bərabər olan akkordların həlli*

G dur (g moll)

The musical score consists of two staves of music in G major (G dur). The first staff shows a progression from D₇ to T, t₃₅, DD₇, D₄₃, and T, t₃₅. The second staff shows a progression from VII₇^{nat} to D₆₅, followed by T, t₃₅.

D7 - akkordun enharmonik həlli

The musical staff illustrates the D7 chord in different enharmonic forms. It starts with a D7 chord in A dur (A major) with the label = ƏskVII65. This is followed by a D7 chord in Fis dur (F major) with the label = DDVII65. The next chord is labeled K46, indicating a resolution to A dur. The final chord is labeled T, t3, and is identified as Ais moll (A minor). The staff concludes with a D7 chord in Fis dur (F major) with the label = II65^{#1}. The notes are represented by circles with sharp or flat symbols.

Köməkçi dominantalar ilə akkord ardıcılıqların oxunması

Es dur

1. T35 VII35 D43 → IV II65^h K64 D7 T3

A musical staff showing a sequence of chords in Es dur mode. The chords are indicated by vertical bars with note heads. The sequence starts with T35, followed by VII35, D43, IV, II65^h, K64, D7, and ends with T3.

c moll

2. t6 D65 → III^{nat} D43 D65 t35 - II2 t35

A musical staff showing a sequence of chords in c minor mode. The chords are indicated by vertical bars with note heads. The sequence starts with t6, followed by D65, III^{nat}, D43, D65, t35, II2, and ends with t35.

H dur

3. D65 → IV35 DDVII7 K46 D2 T6 D43 T35

A musical staff showing a sequence of chords in H major mode. The chords are indicated by vertical bars with note heads. The sequence starts with D65, followed by IV35, DDVII7, K46, D2, T6, D43, and ends with T35.

f moll

4. II2 D65 t35 D43 → VI II43 DD43 D7 t3

A musical staff showing a sequence of chords in f minor mode. The chords are indicated by vertical bars with note heads. The sequence starts with II2, followed by D65, t35, D43, VI, II43, DD43, D7, and ends with t3.

*"Çahargah" ladında bəstələnən melodiyanın
əzbərdən oxumması**

Mayeyi-Çahargah

Andante

Üzeyir Hacıbəyli



1



Bəstə-Nigar



Manəndi-müxalif



Hasar



* Hazırkı mərhələdə tələbələrin azerbaycan ladlarında bəstələnən melodiyaları müsaiyət ilə çalıb oxumalarını tövsiyə edirik.



Müxalif



Mənsuriyyə



*"Segah" ladında bəstələnən melodiyanın
əzbərdən oxunması*

Mayeyi-Segah

Allegretto

Üzeyir Hacıbəyli



Şikəsteyi-fars



Mübərriqə



Əraq





*"Şüstər" ladında bəstələnən melodiyanın
əzbərdən oxunması*

Mayeyi-Şüstər
Moderato

Üzeyir Hacıbəyli

The musical score consists of eight staves of music for 'Şüstər'. The key signature is G major (no sharps or flats). The time signature is 3/4 throughout. The vocal line begins with eighth-note patterns and transitions to sixteenth-note patterns. The lyrics are in Azeri. The score is divided into two sections, labeled '1' and '2', indicated by a bracket above the staff.

*"Bayati-- Şiraz" ladında bəstələnən melodiyanın
əzbərdən oxunması*

Mayeyi-Bayati-Şiraz

Moderato

Üzeyir Hacıbəyli

1

2

Bayati-İsfahan

1 2 Hüzzal

1 2 Hüzzal

1 2 Hüzzal

1 2 Hüzzal

1 2 Hüzzal

1 2 Hüzzal



*"Hümayun" ladında bəstələnən melodiyanın
əzbərdən oxunması*

Mayeyi-Hümayun
Moderato

Üzeyir Hacıbəyli

The musical score for 'Mayeyi-Hümayun' by Üzeyir Hacıbəyli consists of six staves of music. The first staff is in 2/4 time, G major, and is labeled 'Moderato'. The second staff is in 2/4 time, A major. The third staff is in 2/4 time, B major, and is labeled 'Tərkib'. The fourth staff is in 2/4 time, C major. The fifth staff is in 2/4 time, D major. The sixth staff is in 2/4 time, E major.

Müşayiətini çalaraq oxumaq üçün nümunələr

Andante sostenuto

C.Konkone. Vokaliz

The musical score consists of eight staves of music. The top staff is for the voice, starting with 'Andante sostenuto'. The bottom staff is for the piano. The score is divided into sections by vertical bar lines. The vocal part features melodic lines with various note values and rests. The piano part provides harmonic support with sustained chords. Dynamic markings include 'p' (piano) and 'V' (forte). The score is in 3/4 time and B-flat major.

Andante

Musical score for the 'Andante' section, featuring three staves. The top staff uses a treble clef and a common time signature. The middle staff uses a treble clef and a common time signature. The bottom staff uses a bass clef and a common time signature. The music consists of eighth and sixteenth note patterns.

C.Konkone. Vokaliz

Musical score for the 'C.Konkone. Vokaliz' section, featuring three staves. The top staff uses a treble clef and a common time signature. The middle staff uses a treble clef and a common time signature. The bottom staff uses a bass clef and a common time signature. The music includes eighth and sixteenth note patterns, along with various rests and dynamic markings like '>' and 'v'.

Musical score for the continuation of the 'C.Konkone. Vokaliz' section, featuring three staves. The top staff uses a treble clef and a common time signature. The middle staff uses a treble clef and a common time signature. The bottom staff uses a bass clef and a common time signature. The music continues with eighth and sixteenth note patterns and rests.

Musical score for the final section, featuring three staves. The top staff uses a treble clef and a common time signature. The middle staff uses a treble clef and a common time signature. The bottom staff uses a bass clef and a common time signature. The music features eighth and sixteenth note patterns, along with sustained notes and rests.

Sevda İbrahimova. "Xatirə"
Sözləri Mirzə İbrahimovundur

Moderato

Sevda İbrahimova. "Xatirə"
Sözləri Mirzə İbrahimovundur

Moderato

4:

G:

C:
ha-vaxt uç - du bil - mi - rəm bu - daq bu - daq gə - zi - rəm Ta - pa bil - mi - rəm o - nu.

A musical score page featuring two staves. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. Both staves have a key signature of four sharps. The lyrics are in Turkish: "Şi-rin bir - yu - xu ki - mi" and "gə - lib kəç - di ____ o gün - lər." There is a dynamic marking "8va" above the first measure. The bass staff has a continuous eighth-note pattern.

A continuation of the musical score from the previous page. The top staff continues with the lyrics "Xə-yal et - məz - dim əs - la." and "Gənc-li - yin - də - var so -". The bass staff has a continuous eighth-note pattern. There is a dynamic marking "8va" above the first measure of this section.

A continuation of the musical score. The top staff begins with a single note followed by a measure of eighth notes. The lyrics are "nu." and "Bir za-man çox - din - lə - dim". The bass staff has a continuous eighth-note pattern. A measure number "3" is placed below the bass staff.

A continuation of the musical score. The top staff begins with a measure of eighth notes. The lyrics are "el - lə - rin ha - va - si - ni" and "a-par-dı ____ sel - lər". The bass staff has a continuous eighth-note pattern.

gö-zəl Sa - ra - ni u - zaq - la - ra in-di qəl - bim - də co - şan

qay-na - yan__ duy__ bu - la - ri sə-nə hə - diy - ye e - dib

kö - çür - dum va - raq - la - - - ra

a - par - - dı sel - - lər__ gö - zəl__ Sa - ra - ni

a - par - di sel - lør__ gö - zel____ Sa - ra -
8va-----

ni
 A - par - di sel - lør__ gö - zel____
(8va)---

Sa - ra - ni a - par - di sel - lør__ gö - zel____

Sa - ra - - - ni.

Tofiq Quliyev. "Bəxtəvər oldu"
Sözləri Ə.Xeqanininindir

Andantino

Musical score for piano and voice. The piano part is in G minor (two sharps) and the vocal part is in G major (one sharp). The vocal line consists of eighth-note patterns with grace notes and slurs. The piano accompaniment features sustained chords and eighth-note bass lines.

Continuation of the musical score. The vocal line continues with eighth-note patterns. The piano accompaniment includes a section where the right hand plays eighth-note chords over a sustained bass note.

Continuation of the musical score. The vocal line consists of eighth-note patterns. The piano accompaniment features eighth-note chords. A dynamic marking 'f' (fortissimo) is indicated above the piano staff, and 'rit.' (ritardando) is indicated below the vocal staff.

a tempo

Continuation of the musical score. The vocal line begins with a rest followed by eighth-note patterns. The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The vocal line includes lyrics: 'Get - dik - cə bu eş -'. The piano accompaniment features eighth-note bass lines.

qin mə - rə - zi pur - xə - tər ol - - du. Dər -
 man e - le - dik - cə o - na, dön - dü be - tər ol -
 du. Eş - qin o - du yan³ - dir - dı mə - nim³
 ca - ni - mi, ey³ - vah! Bu - va - qı - e - dən̄ -

cum - lə - ca - han^g bi - xə - bər ol - du. Es -

qin — o - du yan³ - dir - di mə-nim³ — ca - ni-mi, ey³ —

vah! Bu - va - qı - e - dəb^g — cum - lə ca - han^g

bi - xə - bər ol - - - du — du

Piu mosso

Musical score for voice and piano in Piu mosso tempo. The score consists of four staves. The top two staves are for the voice, with lyrics in Gothic script: "Gör - düm sə-ni mən, dər - dü ə - ləm̄ get - di, da - ǵil - di." The bottom two staves are for the piano, showing harmonic changes indicated by key signatures and bass clef changes.

The second section continues with the same vocal line and piano accompaniment:

di. Gör - düm sə-ni mən, dər - du ə - ləm̄ get - di, da - ǵil -

The third section begins with a melodic line for the voice over a piano accompaniment:

di, Өh - va - li-ma bax, san - ki ge-cəm - di, sə-hər ol³ - 3

The final section concludes with the vocal line:

du. Xa - qa - ni, se - vin, in - di ya - rm -

reh - mə gə - lib³ - dir. Bun - dan son - ra kön³ -
 lüm, de-yə - sən bəx - tə - vər ol - du. Xa - qa - ni, se-vin
 in - di ya-riñ³ rəh - mə gəlib - dir. Bun - dan sonra kön -
 lüm, de-yə - sən bəx - tə - vər ol - du.

Cahangir Cahangirov. "Aladır gözlerin"
Sözləri Ə.Əlibəylinindir.

Lento

A - la - dir göz - - lə - rin,

şı - rin - - dir söz - - lə - rin,

gü - le - gü - le hør - sø - - - hør,
 ay - qiz, da - ra tél - lè - - - rin,
 mè - ni - høy - ran - e - dib - - - dir.
 sø - min qa - ra tel - lè - - - rin.

ay - qiz, da - ra tél - lè - - - rin,
 mè - ni - høy - ran - e - dib - - - dir.
 sø - min qa - ra tel - lè - - - rin.

ay - qiz, da - ra tél - lè - - - rin,
 mè - ni - høy - ran - e - dib - - - dir.
 sø - min qa - ra tel - lè - - - rin.

ay - qiz, da - ra tél - lè - - - rin,
 mè - ni - høy - ran - e - dib - - - dir.
 sø - min qa - ra tel - lè - - - rin.

Allegro moderato

Niyazi. "Arzu" sözləri İ.Səfərlinindir

A musical score for piano, featuring two staves. The top staff is in treble clef and 3/4 time, with a key signature of one flat. It shows a melodic line with eighth and sixteenth notes, accompanied by harmonic chords. The bottom staff is in bass clef and 3/4 time, with a key signature of one flat. It provides harmonic support with sustained notes and chords. Measure 11 concludes with a half note in the bass staff. Measure 12 begins with a bass note in the bass staff, followed by a melodic line in the treble staff.

A musical score for piano, featuring two staves. The top staff uses a treble clef and the bottom staff uses a bass clef. Measure 11 begins with a forte dynamic (f) in the treble staff. Measure 12 starts with a piano dynamic (p) in the bass staff. Both staves feature eighth-note patterns, with the treble staff including sixteenth-note grace patterns.

A musical score for voice and piano. The vocal line starts with a dotted half note followed by eighth notes. The lyrics "A - la" are followed by a melisma on "göz - lum". The piano accompaniment consists of chords in the right hand and bass notes in the left hand. The vocal line continues with "şı - rin" followed by another melisma on "söz - lüm". The piano part includes a dynamic instruction "f" (fortissimo) and a tempo marking "3". The vocal line concludes with a melodic line ending with a fermata.

1

al - ya - naq - li gö - zel - - - yar

Musical score for 'Hör' by Carl Orff. The vocal part (Soprano) has lyrics: 'yar.', 'Hör gün si - zin', and 'gül - lü'. The piano part includes dynamic markings like '3' and 'simile'.

A musical score for 'Şeyda' in G clef. The top staff consists of two measures. The first measure contains a eighth note followed by a sixteenth note, then a quarter note, and a half note. The second measure starts with a fermata over a note, followed by a eighth note, a sixteenth note, a quarter note, and a half note. Below the top staff, lyrics are written: 'bağ - da', 'şey - da ____', 'bül - bül'. The bottom staff consists of three measures. The first measure has a bass note followed by a eighth note, a sixteenth note, a quarter note, and a half note. The second measure has a bass note followed by a eighth note, a sixteenth note, a quarter note, and a half note. The third measure has a bass note followed by a eighth note, a sixteenth note, a quarter note, and a half note.

1

2

dim.

8va

3 3

A musical score for two voices. The top voice (Soprano) has lyrics: "Ay gö - zel yar," followed by "ay — qə - şəng yar." The bottom voice (Bass) provides harmonic support with sustained notes and chords. The music is in common time, with a mix of quarter and eighth notes.

1
 bağ - ca - mi - za gə - lən - - - də

2
 də Gül e - lin - le gül də -

simile

rən - də mən - də bir gül

o - lay - - - dim. dim.

Tofiq Quliyev. "Qızıl üzük"
Sözləri R.Rzanındır

Moderato

§

3

Ü - zü - yü - mün _____. qa - şı fi - ru -

zə - dən - dir. Kön - lüm a - çıl -

Notoqrafiya

1. Hacıbəyli Ü. Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları - musiqi məktəbləri üçün adaptasiya olunmuş dəsr vəsaiti. Tərtibçi - Tərlan Seyidov, Bakı, 2010
2. Bakıxanov Ə. Azərbaycan ritmik müğamları. Azərnəşr, Bakı, 1984
3. Bakıxanova Z, Hüseynova G. "Solfecio" - Azərbaycan xalq və professional musiqi nümunələri əsasında. "İşıq", 1988
4. Burşteyn G. İkisəslı solfecio. Bakı, 1960
5. Davídova Y. Solfecio. V sinif. Moskva, 1981
6. Kalmíkov B., Fridkin G. Solfecio. I hissə, Moskva, 1987
7. Kotikova N. Solfecio. V-VII siniflər, Leningrad, 1983
8. Konkone J. "50 leçons de chant"- Edition Peters, Leypziq, 1951
9. Lavignac A. "Des solfèces" – Paris, Volume 1^a, 2^a
10. Mansurov E. Azərbaycan dəraməd və rəngləri. Bakı, 1984
11. Nəsirbəyov M. "Musiqi təlimi". Bakı, 1976
12. Ostrovski A. "Учебник сольфеджио". Leninqrad, III buraxılış-1974; IV buraxılış -1978
13. Ostrovski A, Solovyov S., Şokin V. Solfecio. II buraxılış, Moskva, 1964
14. Rüstəmov S. Azərbaycan xalq mahniləri. Azərnəşr, 1967
15. Rüstəmov S. Azərbaycan xalq rəngləri. Azərnəşr. 1-ci dəftər-1954, 2-ci dəftər - 1956
16. Rüstəmov S., Əmirov F., Quliyev T. Azərbaycan xalq mahniləri-tərtibçi- Bülbül; Bakı, "İşıq", I cild - 1981; II cild-1982
17. Səmədova F., Zeynalova F. Azərbaycan ladları əsasında Solfecio. Bakı, 1997
18. Flis V., Yakubyak X. Solfedjio. VI sinif. Kiyev, 1988
19. Zöhrabov R. "Azərbaycan təsnifləri". Moskva, 1983

Əsərlərin göstəricisi

- Azərbaycan xalq mahnısı "Alma almaya bənzər", 19
Azərbaycan xalq mahnısı "Ay dili-dili", 26
Azərbaycan xalq mahnısı "Ay qadası", 25
Azərbaycan xalq mahnısı "Ay qaraqaş, qaragöz", 28
Azərbaycan xalq mahnısı "Bazarda alma", 21
Azərbaycan xalq mahnısı "Çal-oyna", 24
Azərbaycan xalq mahnısı "Evləri var xana-xana", 58
Azərbaycan xalq mahnısı "Gəl-gəl ahu balası", 51
Azərbaycan xalq mahnısı "Girdim yarın bağçasına", 25
Azərbaycan xalq mahnısı "Girdim yarın bağçasına", 47
Azərbaycan xalq mahnısı "Qara qaşın vəsməsi", 27
Azərbaycan xalq mahnısı "Niyə balam", 23
Azərbaycan xalq mahnısı "O sürməli gözlərin", 46
Azərbaycan xalq mahnısı "Sürməli qız", 28
Azərbaycan xalq mahnısı "Şuşanın dağları", 55
Azərbaycan xalq mahnısı "Uca barıdan aşaram", 50
Azərbaycan xalq mahnısı "Yaxan düymələ", 59
Azərbaycan xalq mahnısı "Yaylıq", 11
Azərbaycan xalq mahnsısı "Gül açdı", 14
Azərbaycan xalq mhnısı "Üç telli durna", 45
Azərbaycan zərbi müğami "Mani", 9
Balakiryev M. "İspan mahnısı", 54
Balakiryev M. Vals, 50
Bayati-isfahan rəngi, 43
Bayati-kürd təsnifi, 16
Berq A. "Votsek" operası, 67
Bethoven L. "Vida", 16
Bəstə-nigar rəngi, 48

Bize J. "Karmen", 13
Bize J. "Karmen", 56
Bize J. "Karmen", 57
Bize J. "Karmen", 61
Cahangirov C. "Aladır gözlərin", 94
Carulli G. Solfege, 62
Cemil Reşit Rey. "10-cu il marşı", 11
Çaykovski P. "Çereviçki", 49
Çaykovski P. "Yevgeni Onegin", 21
Dadaşov D. "Ağ işığın sevinc çaları", 66
Dadaşova E. "Bahar şərqisi", 9
Darqomijski A. "Su pərisi", 18
Delib L. "İspan mahnısı", 52
Əlizadə F. "Gözləyir", 66
Əlizadə F. "Nərgiz", 65
Əmirov F. "Odlar ölkəsi", 22
Hacıbəyli Ü. "Ey Vətən", 20
Hacıbəyov S.. "Gülşən", 25
Hacıyev C. "Sülh uğrunda", 60
Hacıyev C. 5 №-li Simfoniya, 63
Hacıyev C. 5 №-li Simfoniya, 67
Hendel H. Oratoriya, 10
Hicaz rəngi, 20
Hindemit P. Pyes, 65
Hindemit P. Viola və kamera orkestri üçün Konsert, 64
İbrahimova S. "Xatıra", 85
Iraq rəngi, 42
Konkone C. Vokaliz, 83
Konkone C. Vokaliz, 84
Kuperen F. "Maskalar", 23
Qarabağ şikəstəsi, 42
Qarayev F. İnvensiya, 11
Qarayev Q. "Don Kixot", 45
Qarayev Q. "Don Kixot", 57
Qarayev Q. "Leyli və Məcnun", 22
Qarayev Q. 1 №-li fuqa, 63
Qarayev Q. 2 №-li fuqa, 63
Qarayev Q., Qarayev F. "Qoyya" simfoniyası, 63
Qlinka M. "İvan Susanin", 8
Quliyev T. "Bəxtəvər oldu", 89
Quliyev T. "Qızıl üzük", 99
Lemoine H. Solfege, 15
Lemoine H. Solfege, 24
Lemoine H. Solfege, 48
Lütoslavski V. "Bukoliki", 67
Mahur təsnifi, 15
Maqomayev M. "Odlar yurdu", 13
Massne J. "Elegiya", 27
Meyerber C. "Şimal ulduzu", 29
Məlikov A. "Məhəbbət əfsanəsi", 12
Məlikov A. "Məhəbbət əfsanəsi", 60
Motsart V. "Xloyaya", 10
Motsart V. 40 №-li Simfoniya, 21
Motsart V. 5 №-li Konsert, 16
Niyazi "Arzu", 96
Panseron A. Solfege, 43
Panseron A. Solfege, 44

- Panseron A. Solfege, 58
Pansevon A. Solfege, 56
Pansevon A. Solfege, 60
Raxmaninov S. 2 №-li Konsert, 26
Rimski-Korsakov N. "Çar gəlini", 22
Rodolphe J. Solfege, 46
Rodolphe J. Solfege, 49
Rodolphe J. Solfege, 53
Rossini C. "Sevilya bərbəri", 17
Rossini C. "Tarantella", 54
Segah dəramədi, 59
Səmədova F.. Zeynalova F. Solfecio(Çahargah), 44
Səmədova F.. Zeynalova F. Solfecio, 18
Səmədova F.. Zeynalova F. Solfecio, 47
Şedrin R. "Solfecio", 66
"Şikəstə" (Segah), 55
Şostakoviç D. "Sülh mahnısı", 8
Şostakoviç D. "Katerina İzmayılova", 64
Şostakoviç D. 14 №-li Simfoniya, 64
Şur dəramədi, 13
Şur təsnifi, 19
Şüştər dəramədi, 53
Türk xalq mahnısı "Çanakkale", 29
Türk xalq mahnısı, 23
Verdi C. "Aida", 14
Verdi C. "Aida", 19
Verdi C. "Oğru-sağsağan", 51
Verdi C. "Traviata", 12
Verdi C. "Traviata", 17

MÜNDƏRİCAT

<i>Metodik izahat</i>	3
-----------------------------	---

VIII SINİF

Xromatizm növləri, metroritmik çətinliklər, dəyişkən ölçü.	
Yönəlmə və modulyasiyalar. “Rast” və “Şur” ladları, major-minor	5
<i>Vokal-intonasiya çalışmaları</i>	
Natural və harmonik majorda, harmonik minorda aparıcı septakkordun (VII ₇) iki növünün dönmələri ilə oxunması	27
Səslərdən ↑ və ↓ dörd növ üçsəsliklər və dönmələrinin həll etmədən oxunması	28
Səslərdən ↑ və ↓ D ₇ dönmələrinin həll etmədən oxunması	29
Melodikləşdirilmiş T ₃₅ , S ₃₅ və D ₃₅ -nin oxunması	29
Əskidilmiş aparıcı septakkordun (ask VII ₇) enharmonik həlli	30
Xromatizmlı melodiyalar əsasında sekvensiyaların tonlarla ↑ və ↓ oxunması	31
“Rast” ladında bəstələnən melodiya	32
“Şur” ladında bəstələnən melodiya	34
Sekvensiya nümunələrinin ladlarını təyin edərək (Rast, Şur, Bayatı-Şiraz, Şüstər, Hümayun, Çahargah; dorik, frigik, lidik, miksolidik, pentatonika) tonlarla ↑ və ↓ oxunması	37

IX, X, XI SINİFLƏR

Yönəlmə və modulyasiyalar, dəyişkən lad, metroritmik çətinliklər.	
“Segah”, “Şüstər”, “Çahargah”, “Bayatı-Şiraz”, “Hümayun” ladları	39
Atonallıq	60
<i>Vokal-intonasiya çalışmaları</i>	
Frigik dövriyənin oxunması	65
“Neapolitan sekstakkordun” oxunması	65
T ₃₅ , S ₃₅ , D ₃₅ – akkordlarının yerdəyişməsi üzərindəki harmonik dövriyyələrin oxunması	66
D ₇ , D ₆₅ , D ₃₄ , D ₂ – T birləşmələrinin oxunması	66
Harmonik akkord ardıcılıqlarının oxunması	67
Sekvensakkordların tonikaya çatdırılması.	
Böyük septakkordlar (b ₃ +K ₃ +b ₃)	69
Kiçik septakkordlar (K ₃ +b ₃ +K ₃)	70
İkili dominanta septakkordunun (DD ₇) dönmələri ilə oxunması	71
Alterasiyalı DD ₇ -un səsdən oxunması	71

İkili dominantanın aparıcı septakkordunun (DDVII ₇) dönмелəri ilə oxunması	72
Alterasiyalı DDVII ₇ -un səsdən oxunması	72
Yazılına və səslənməsinə görə D ₇ -da bərabər oian akkordların həlli	72
D ₇ -dun enharmonik həlli	73
Köməkçi dominantalar ilə akkord ardıcılıqların oxunması	73
“Çahargah” ladında bəstələnən melodiyanın əzbərdən oxunması	74
“Segah” ladında bəstələnən melodiyanın əzbərdən oxunması	76
“Şüstər” ladında bəstələnən melodiyanın əzbərdən oxunması	77
“Bayati-Şiraz” ladında bəstələnən melodiyanın əzbərdən oxunması	78
“Hümayun” ladında bəstələnən melodiyanın əzbərdən oxunması	79
<i>Müşayiətini çalaraq oxumaq üçün nümunələr</i>	80
<i>Notoqrafiya.....</i>	97
<i>Əsərlərin göstəricisi</i>	97